O’ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA’LIM VA ILM FAN VAZIRLIGI

Irisov Jahongir Xursanbekovich
Andijon davlat texnika instituti "Menejment" kafedrasi assistent o‘qituvchisi

Korxonalarda boshqarishni takomillashtirish yo’llari

jahongirmirzo0078@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur tezisda korxonalarda boshqaruv faoliyatini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi — raqamli iqtisodiyot sharoitida boshqaruv samaradorligini oshirishning ustuvor yo‘nalishlarini aniqlash va ularning samaradorligini baholashdir. Metodologik asos sifatida tizimli tahlil, qiyosiy taqqoslash va ekspert baholash usullari qo‘llanildi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, strategik rejalashtirish (85 ball), raqamlashtirish (82 ball), inson resurslarini rivojlantirish (78 ball) va operativ boshqaruv (74 ball) boshqaruv samaradorligiga ta’sir ko‘rsatuvchi asosiy omillar hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: boshqaruv samaradorligi, strategik rejalashtirish, raqamlashtirish, inson resurslari, KPI, korxona boshqaruvi.

ABSTRACT

This thesis analyzes the theoretical and practical aspects of improving management activities in enterprises. The purpose of the study is to identify priority directions for enhancing management efficiency in the digital economy and to evaluate their effectiveness. The methodological basis includes systematic analysis, comparative comparison, and expert evaluation methods. The results show that strategic planning (85 points), digitalization (82 points), human resource development (78 points), and operational management (74 points) are the key factors influencing management efficiency.

Keywords: management efficiency, strategic planning, digitalization, human

resources, KPI, enterprise management.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalarning barqaror rivojlanishi ko‘p jihatdan boshqaruv tizimining samaradorligiga bog‘liq. Global raqobat kuchaygan, raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan hozirgi davrda an’anaviy, markazlashgan boshqaruv usullari yetarli bo‘lmay qolmoqda. Korxonalar oldida turgan asosiy vazifa — tez o‘zgaruvchan bozor talablariga moslasha oladigan, resurslardan oqilona foydalanadigan va xodimlar salohiyatini to‘liq safarbar eta oladigan boshqaruv modelini shakllantirishdir.O‘zbekiston sharoitida ham bu masala dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, xususan, strategik rejalashtirish tizimini raqamli platformaga o‘tkazish va natijaga asoslangan boshqaruv (KPI) tizimini joriy etish borasidagi choralar korxonalar boshqaruvida yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Shu bilan birga, ko‘plab korxonalarda boshqaruv qarorlarini qabul qilishning sekinligi, vakolatlarning aniq taqsimlanmaganligi va raqamli tizimlarning tarqoqligi kabi muammolar saqlanib qolmoqda.

Mazkur tadqiqotning maqsadi — korxonalarda boshqaruv faoliyatini takomillashtirishning asosiy yo‘nalishlarini tizimli tahlil qilish va ularning samaradorlikka ta’sirini baholashdan iborat.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda umumilmiy bilish usullari — tizimli yondashuv, mantiqiy tahlil, qiyosiy taqqoslash va statistik guruhlash qo‘llanildi. Tahlil obyekti sifatida korxonalarda boshqaruv faoliyatining asosiy komponentlari (strategik rejalashtirish, raqamlashtirish, inson resurslari, operativ boshqaruv) tanlandi. Ma’lumotlar manbai sifatida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Boshqaruv samaradorligi agentligining normativ hujjatlari, so‘nggi yillarda e’lon qilingan ilmiy tadqiqotlar va statistik ma’lumotlar xizmat qildi. Boshqaruv omillarining samaradorlikka ta’sir

darajasini baholash uchun ekspert baholash usulidan foydalanildi (shartli 100 ballik shkala).

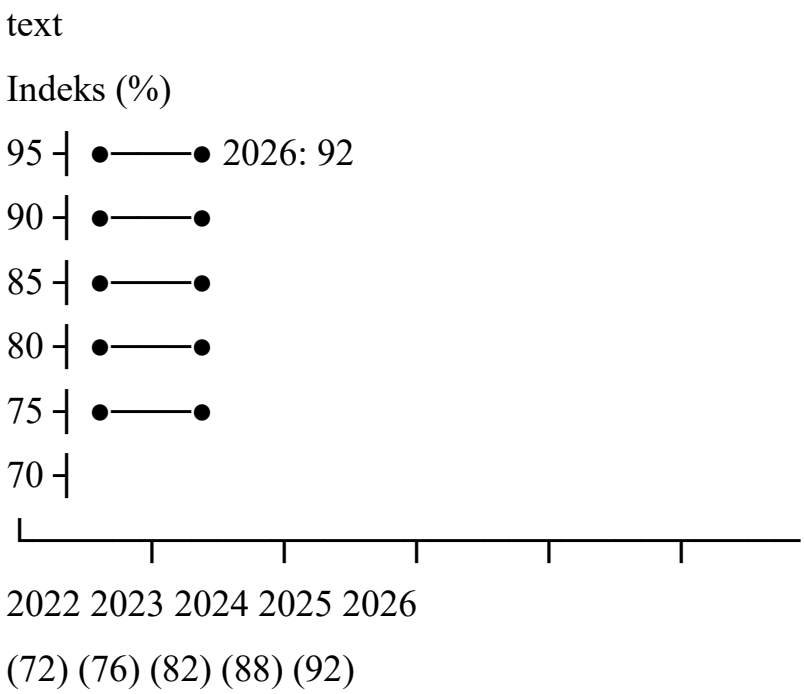
NATIJALAR

Tahlil natijalari boshqaruv faoliyatini takomillashtirishning to‘rtta asosiy yo‘nalishini ajratish imkonini berdi (1-jadval).

1-jadval. Boshqaruv omillarining samaradorlikka ta’siri (ekspert bahosi, 100 ballik shkala)

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, **strategik rejalashtirish** eng yuqori ta’sir darajasiga ega (85 ball). Bu shuni anglatadiki, uzoq muddatli maqsadlarning aniq belgilanishi va ularning KPI orqali har bir bo‘limga yetkazilishi boshqaruv samaradorligini sezilarli oshiradi. **Raqamlashtirish** (82 ball) ikkinchi o‘rinda turadi — bu zamonaviy korxona uchun raqamli vositalarsiz samarali boshqaruv imkonsizligini tasdiqlaydi.

1-grafik. Boshqaruv samaradorligi indeksining dinamikasi (2022–2026, shartli birlik)

Ushbu grafikdan ko‘rinib turibdiki, 2022-yilda 72 ball bo‘lgan samaradorlik indeksi izchil o‘sish tendensiyasiga ega bo‘lib, 2026-yilda 92 ballga yetgan. Bu o‘sish asosan strategik rejalashtirish tizimining kuchaytirilishi va raqamli vositalarning joriy etilishi bilan bog‘liq. Xususan, 2024–2025-yillarda ERP va CRM tizimlarining joriy etilishi hisobiga sakrash kuzatilgan (82→88).

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari boshqaruv faoliyatini takomillashtirishning kompleks yondashuvni talab qilishini tasdiqlaydi. Strategik rejalashtirishning eng yuqori baholanishi bejiz emas — aynan uzoq muddatli maqsadlarning mavjudligi qolgan barcha boshqaruv qarorlariga yo‘nalish beradi. Raqamlashtirish bo‘yicha olingan natijalar xalqaro tadqiqotlar bilan ham mos keladi: zamonaviy korxonalarda ERP va CRM tizimlarisiz samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish qiyinlashmoqda. Biroq muhim shart — raqamli transformatsiya boshqaruv madaniyati va kadrlar salohiyati bilan uyg‘un olib borilishi lozim. Inson resurslarini rivojlantirish yo‘nalishi uzoq muddatli xarakterga ega bo‘lsa-da, uning ta’siri barqaror va kumulyativdir. Operativ boshqaruv yo‘nalishi eng past ballga ega bo‘lishiga qaramay, uni e’tiborsiz qoldirish mumkin emas — aynan birinchi chiziq menejerlari kundalik qarorlar orqali resurslardan foydalanish samaradorligini belgilaydi.

XULOSA

Tezisni yozishda quyidagi xulosalarga keldimki korxonalarda boshqaruv faoliyatini takomillashtirishning ustuvor yo‘nalishlari sifatida strategik rejalashtirish (85 ball), raqamlashtirish (82 ball), inson resurslarini rivojlantirish (78 ball) va operativ boshqaruvni takomillashtirish (74 ball) aniqlandi.Boshqaruv samaradorligi indeksining dinamikasi (2022-yilda 72 ball → 2026-yilda 92 ball) strategik rejalashtirish va raqamli vositalarni izchil joriy etish ijobiy natija berishini ko‘rsatadi.Korxonalar uchun amaliy tavsiyalar: (a) 3–5 yillik strategiyalarni ishlab chiqish va KPI tizimini joriy etish; (b) ERP/CRM tizimlarini bosqichma-bosqich tatbiq

etish; (c) xodimlarni doimiy o‘qitish va malakasini oshirish tizimini yo‘lga qo‘yish; (d) birinchi chiziq menejerlarining vakolatlarini kengaytirish va kundalik boshqaruv tizimini joriy etish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Strategik rejalashtirish va rivojlanish tizimini yangicha yondashuvlar asosida tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi PQ–394-son qarori, 30.12.2025.
2. Jo‘rayeva N.X. Boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish yo‘llari // Conference of Natural and Applied Sciences in Scientific Innovative Research. — 2025. — Vol. 02, Issue 06. — B. 324–327.
3. Asadova R. Tashkilotlarda boshqaruv tizimining zamonaviy muammolari // SCI-P. — 2025.
4. Sobirov M.T., Muzaffarzoda N.O., Komilov I.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarda strategik boshqaruvning samaradorligini oshirish omillari // Scientific Research in AI and Technology. — 2026. — Vol. 01, Issue 3. — B. 40–47.
5. Xiao Z. Investigation on the strategy of business administration level of enterprises in the new economic environment // PLOS ONE. — 2024. — Vol. 19, Issue 5. — e0302931.